

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményei

Számítógépi programalkotás jogosulatlan felhasználása

Ügyszám: SZJSZT 37/2004

A bíróság által feltett kérdések:

1. Az O. Kft. által elkészített Í. 2000. programcsalád használatának az alperes részéről történő felmondása (valóságosan a szerződés meghosszabbítását nem igénylő alperesi nyilatkozat) esetén a számítógépes programok használatával kapcsolatosan kialakult gyakorlatnak megfelelően indokolt volt-e a felperes kérése a V-23-25. verziók alperes által történő alkalmazását illetően?
2. A számítógépes programok felhasználói gyakorlata szerint a felhasználási szerződés alapján alkalmazott szoftverrel létrehozott adatbázis konvertálása milyen felhasználói magatartásokkal valósul meg, ezek közül melyek tekinthetők jogszerűnek az alkalmazott technikai megoldást illetően?
3. A felhasználói gyakorlatban jogszerűnek minősül-e a szoftver használatára vonatkozó felhasználási szerződés lejártát követően a programmal történő olyan adatbázis megnyitása, amelynek eredményeként a felhasználó gazdálkodási körébe eső tevékenységet végeznek:

Az alperes által feltett kérdések:

4. Megfelel-e a jogi szabályozásnak a felperesnek az az álláspontja, hogy a számviteli jogszabályok előírásai alapján a szoftverfelhasználó, ha a határozott ideig (a perbeli esetben 15 hónapig) hatályban volt felhasználási szerződés időtartama alatt jogszerűen összeállított számviteli jellegű adatbázisát a Felhasználó hatósági ellenőrzés céljára „ki akarja nyitni”, akkor a szoftver szerzői jogtulajdonosától minden esetben engedélyt kell kérnie, s arra vonatkozóan jogdíjfizetési kötelezettsége keletkezik
vagy
az alperesi álláspont a jogszerű, amely szerint a szerződéses szoftverfelhasználás időszaka alatt a jogvédett szoftver segítségével elkészített adatbázis későbbi, bármikori – változtatás, korrigálás, fejlesztés nélküli – „Kinyitása” hatósági ellenőrzésre bemutatása érdekében a későbbiekben már semmilyen hozzájárulást, díjfizetést nem igényel a szoftvertulajdonos irányában.
5. A felek közötti jogvitában a Szerződés alapján volt-e olyan kötelezettsége és általában van-e olyan kötelezettsége a felhasználónak, hogy a szoftver tulajdonosa által a Megrendelő kérése nélkül elkészített szoftvereket fejlessze, s azok új változatait a Felhasználó köteles volna-e alkalmazni?
6. A jogosultság eredeti számához viszonyítottan kell-e a törvény előbbi rendelkezését alkalmazni, azaz a felperesi igény csak a konkrét jogsértések számainak arányában igényelheti annak díjfizetéssel történő kompenzálását
vagy

lényegtelen a jogsértő felhasználás mennyisége és ezért a teljes díjra jogosult a felperes?

7. Az informatikai adathordozón rögzített adatok más informatikai rendszerek alkalmazása miatt szükségessé váló újra-betáplálása – konvertálása – kapcsán van-e olyan jogi előírás, amely az adatok újra-betáplálása során arra kötelezi a Felhasználót, hogy ahhoz az előző szoftver jogtulajdonosának engedélyét vagy kifejezetten a közreműködését kellene megkérnie? Erre vonatkozó kifejezett szerződéses megállapodás vagy szóbeli ígéret hiányában keletkezik-e bármilyen joga az „előző” szoftver jogtulajdonosának arra, hogy kárigényt jelentsen be, illetve ebből elmaradt haszna megtérítését követelje, ha a felhasználó nem vette igénybe ezen szolgáltatait.

Az eljáró tanács véleménye:

Az eljáró tanács megállapítja, hogy a perbeli jogvita az O. Kft. (a továbbiakban: „Felperes”) és az „Alperes” között 1999. március 31. napján kötött felhasználási szerződésen alapul. Tekintettel arra a tényre, hogy a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: „új Szjt.”) 107. §-ának (1) bekezdése szerint az új Szjt-t a törvény hatályba lépését (1999. szeptember 1.) követően megkötött felhasználási szerződésekre kell alkalmazni, mindazon kérdésekben, melyekről a felek felhasználási szerződésben állapodtak meg, a szerzői jogról szóló 1969. évi III. törvény (a továbbiakban: „régis Szjt.”) rendelkezései az irányadók.

Ad 1. Az O Kft. által elkészített „Í. 2000” programcsalád (a továbbiakban: „Í. 2000”) használatának az Alperes részéről történő felmondása (valóságosan a szerződés meghosszabbítását nem igénylő Alperesi nyilatkozat) a felperes kérése a V-23-25 pont verziók Alperes által történő alkalmazását illetően nem volt indokolt, tekintettel arra a körülményre, hogy a peres felek között 1999. március 31. napján létrejött szerződés nevű dokumentum 6.4. pontja értelmében a megbízó (Alperes) abban az esetben volt köteles az új fejlesztéseket fogadni és azokat munkába venni (felhasználni), amennyiben azok a szerződés 1.1., valamint 1.4. rendelkezéseinek értelmében kerültek átadásra.

Ad 2. Az adatbázisokkal dolgozó számítógépi programalkotások adatbázis szerkezete (mezőnév, mezőhossz, mező azonosító kódja, mezőtípus) és az egyes kezelt adatok kapcsolata egyedi, a szoftver szerzője által létrehozott eredeti önálló alkotás. Az „Í. 2000” programcsomaggal létrehozott adatbázis (a továbbiakban: „Adatbázis”) csak akkor használható fel másik programban, ha az adatbázis-szerkezet, és az adatbázis kapcsolat a másik programban teljesen azonos az „Í. 2000” program adatbázisával. Általában a különböző programok más-más adatbázis-szerkezetet, adatbázis-kezelést használnak. Csak abban az esetben valósítható meg a „Bérenc” programban az „Í. 2000” programrendszer által készített adatbázis használata, ha az adatbázis szerkezetet olyanná konvertálják, amelyet a „Bérenc” program használ. A konvertáláshoz szükséges magatartások:

- adatbázis-szerkezet megismerése,
- mezőnevek megismerése,
- mezőhosszok megismerése,
- mezőtípusok megismerése,
- adattartalom megismerése,

- adatkapcsolat megismerése,
- adatokhoz kapcsolódó egyedi kódok megismerése,
- adatbázis mezőneveinek megváltoztatása,
- adatkapcsolat átszervezése az új programnak megfelelően.

Az adatbázis konvertálásához alkalmazható technikai megoldások:

- az adatszerkezetet Xbase++ programrendszerrel hozták létre. Az adatbázis az „Í. 2000” programcsalád használata nélkül, Xbase++ vagy az azzal kompatibilis, arra ráépülő, pl. Xclass++ programok fejlesztői környezetével megtekinthetők, az adatok, és az adatbázis kódok manuálisan illetve automatikusan átirhatók.

Az eljáró tanács fontosnak tartja megjegyezni, hogy az adatbázis konvertálása nem történhet meg az „Í. 2000” programcsalád rendeltetésszerű használatával, mert a program azt nem támogatja, azt nem teszi lehetővé. Az adatbázis konvertálása az adatbázis azonosító adataival végzett megfeleltetést jelenti és e művelet eredményeképpen lehetővé válik a létrehozott adatbázis felhasználása másik („Bérenc”) programrendszerrel.

Az eljáró tanács rendelkezésére bocsátott bírósági iratokban nem lelhető fel olyan adat, amely arra vonatkozott volna, hogy a perben említett konvertálás milyen technikai megoldás alkalmazásával zajlott le. Ezen adat hiányában a jogszerűség kérdésében az eljáró tanács állást foglalni nem tudott.

Az eljáró tanács megjegyzi, hogy tekintettel a több, korábbi jogszerű felhasználóra a konvertálások megoldása felhasználónként is eltérő lehetett.

Ad 3. Szoftver alkalmazásával létrehozott adatbázis az említett szoftverrel történő megnyitása szükségszerűen a szoftver felhasználását – „futtatását”, képernyőn való megjelenítését – valósítja meg. A szoftver felhasználására azonban a régi Szjt. 13. §-a, illetve az új Szjt. 16. §-a alapján kizárólag azok a személyek jogosultak, akik számára a felhasználáshoz szükséges engedélyt a számítógépi programalkotás szerzője, illetve a szerzői jog más jogosultja felhasználási szerződésben biztosítja. Ebből következően az eljáró tanács álláspontja szerint a szoftverre vonatkozó szerzői jogok megsértését valósítja meg az a személy, aki a szoftvert a felhasználására vonatkozó engedély lejártát követően akár csupán a szoftver alkalmazásával létrehozott adatbázis megnyitása érdekében felhasználná, amennyiben az említett cselekmény szabad felhasználásnak nem minősül.

Ad 4. A kérdés megválaszolásához elsősorban annak vizsgálata szükséges, hogy az „Í. 2000” számítógépi programalkotás, illetve az „Í. 2000” alkalmazásával létrehozott adatbázis szerzői jogi védelmet élvez-e, illetve, hogy azok szerzői jogi jogosultjai azonos vagy egymástól eltérő személyek.

Az „Í. 2000” számítógép programalkotás, illetve az ahhoz tartozó dokumentáció – az új Szjt. szabályozásával azonos módon – a régi Szjt. végrehajtásáról szóló 9/1969. (XII. 29.) MM rendelet (a továbbiakban: „Vhr.”) 1. §-ának (1) bekezdése értelmében védelem alatt áll. Az eljáró tanács megállapítja, hogy az „Í. 2000” szerzőjét, szerzőit a megkereséshez csatolt iratok nem jelölik meg, ugyanakkor a kérdés megválaszolásakor az eljáró tanács abból a feltevésből indult ki, hogy a Felperes megfelelő módon megszerezte a felhasználás engedélyezésének, felhasználási szerződés megkötésének jogát a természetes személy szerzőtől, szerzőktől.

Az „Í. 2000”-től szerzői jogi szempontból elkülönül az Adatbázis. Az eljáró tanács a csatolt iratok alapján arra a véleményre jutott, hogy a megkeresés által érintett esetben az Adatbázis 2002. január 1. napjától kapcsolódó jogi védelmet élvez, mivel annak megszerzése, ellenőrzése vagy megjelenítése a csatolt iratok alapján jelentős ráfordítást igényelt, mely ráfordítás – egyebek között – épp a megkeresés által érintett „Í. 2000” felhasználási jogának megszerzésében áll. Az Adatbázis előállítója, és így a szerzői joghoz kapcsolódó jog jogosultja az új Szjt. 84/A. §-ának (6) bekezdése értelmében az a természetes vagy jogi személy, illetve jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaság, aki vagy amely saját nevében és kockázatára kezdeményezte az adatbázis előállítását, gondoskodva az ehhez szükséges ráfordításokról. A csatolt iratok alapján az Adatbázis előállítója az eljáró tanács álláspontja szerint az Alperes.

Mivel az „Í. 2000”, illetve az Adatbázis jogosultjának személye eltér egymástól, vizsgálandó, hogy az Alperes milyen esetekben használhatja fel jogszerűen az „Í. 2000”-et.

A régi Szjt. 13. §-a értelmében a mű, így például az „Í. 2000” bármilyen felhasználásához – ha a törvény eltérően nem rendelkezik – a szerző, illetve a szerzői jogok más jogosultjának hozzájárulása szükséges, a felhasználás ellenében pedig – ha a törvény másként nem rendelkezik – jogdíjat kell fizetni. A Vhr. 10. §-a értelmében a számítógép programalkotás esetében kétség kívül felhasználásnak minősül egyebek között a program „futtatása”, képernyőn való megjelenítése... stb. Az „Í. 2000” felhasználására tehát csak az a személy, szervezet jogosult, aki (amely) a felhasználáshoz szükséges engedélyeket megszerezte. A megkeresés által érintett esetben ezen jogokat az Alperes a felek között 1999. március 31. napján határozott időre kötött felhasználási szerződésben, a szerződés megszűntéig szerezte meg. Az „Í. 2000” további felhasználására a szerződés megszűnése után az Alperes elsősorban akkor lesz jogosult, amennyiben az ahhoz szükséges engedélyt Felperestől ismételtelen beszerzi. Igaz ez akkor is, amennyiben az „Í. 2000” felhasználása kizárólag az Adatbázishoz való hozzáférés érdekében szükséges.

Az új Szjt. hatályba lépését követően (1999. szeptember 1.), az új Szjt. 41. §-ának (2) bekezdése szerint bírósági, továbbá államigazgatási vagy más hatósági eljárásban a mű bizonyítás céljára, a célnak megfelelő módon és mértékben engedély kérése, illetve díjfizetés nélkül felhasználható. Az idézett szakaszból következően, amennyiben az Alperesnek kizárólag az említett bizonyítási célból szükséges az „Í. 2000” felhasználása, úgy azt – az idézett feltételek teljesülése esetén – 1999. szeptember első napját követően engedély kérése, illetve díjfizetés nélkül megtehetette, és a jövőben megteheti.

Ad 5. Az eljáró tanács először annak kérdését vizsgálta, hogy Felperes és Alperes által 1999. március 31. napján kötött felhasználási szerződés (a továbbiakban: „Szerződés”) alapján volt-e olyan kötelezettsége az Alperesnek, hogy az „Í. 2000” kifejezetten kérése nélkül kifejlesztett verzióját, verzióit felhasználja.

A Szerződés bevezető része szerint a szolgáltató (Felperes) engedélyezte az „Í. 2000” programcsalád felhasználói jogát a Megbízó által képviselt, irányított és felügyelt szervezetekre”, mely engedély a Szerződés érvényességi idejére vonatkozott. A Szerződés 1. pontja szerint a megbízó (Alperes) a szolgáltatót (Felperes) az általa kifejlesztett Í. rendszer követésével, karbantartásával bízta meg. A követés, karbantartás meghatározása tekintetében a Szerződés az alábbi szempontokat tartalmazza:

- a) törvényi, rendeleti, valamint utasítások „lekezelése”, ezek hatásainak beépítése a rendszerbe (Szerződés 1.1. pont);
- b) megbízó (Alperes) hibajelzéseinek kivizsgálása, hibák korrigálása (1.2. pont);
- c) megbízó (Alperes) eseti, továbbfejlesztési igényeinek kielégítése, az igényeinek megfelelő szoftverek elkészítésével (Szerződés 1.4. pontja).

A Szerződés 6.1. pontja szerint a megbízó (Alperes) köteles a szolgáltató (Felperes) által átadott anyagokat alaposan, de a lehető legrövidebb időn belül áttanulmányozni, „munkába fogni”, észrevételeit azonnal jelezni.

A Szerződés 6.4. pontja szerint az 1.1. és 1.4. fázisokban köteles a szolgáltató előzetes jelzése alapján az egyes modulokat véghatáridő előtt fogadni és azokat azonnal munkába venni.

A régi Sztj. 3. §-a értelmében azokban a kérdésekben, amelyeket a régi Sztj. nem szabályoz, a Ptk. rendelkezéseit kell alkalmazni. A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény 207. §-ának (1) bekezdése szerint a szerződési nyilatkozatot vita esetén úgy kell értelmezni, ahogyan azt a másik félnek a nyilatkozó feltehető akaratára és az eset körülményeire tekintettel a szavak általánosan elfogadott jelentése szerint értenie kellett. A Ptk. 198. § (1) bekezdése értelmében a szerződésből kötelezettség keletkezik a szolgáltatás teljesítésére és jogosultság a szolgáltatás követelésére.

A fentiek alapján az eljáró tanács álláspontja szerint a szerződő felek feltehető akarata – az „Í. 2000” program felhasználásának engedélyezésén túl – arra irányult, hogy az „Í. 2000” hibátlanul, a hatályos jogszabályoknak és belső szabályzatoknak, illetve az esetleges megbízói (Alperesi) igényeknek megfelelően folyamatosan üzemeljen. A Szerződés általános jellemzője tehát, hogy minden esetben a megbízó (Alperes) aktív cselekménye (értesítés jogszabályok változásáról, hiba jelzése Felperes részére, eseti igényről való tájékoztatás) szükséges a felperesi szolgáltatáshoz. Ebből következően az eljáró tanács álláspontja szerint a felek feltehető akarata nem irányult olyan szoftverfejlesztések kivitelezésére, telepítésére, melyet az Alperes nem rendelt meg Felperestől. A Szerződés 6.1. pontja tekintetében a felek szándéka tehát feltehetőleg nem irányult arra, hogy az Alperes kötelezettségévé tegye az Alperes által meg nem rendelt számítógépi programalkotásokat felhasználni.

Az eljáró tanács hozzá kívánja tenni, hogy a felhasználó mind a régi, mind pedig az új Sztj. alapján jogot szerez a mű felhasználására, de egyik említett jogszabály sem tartalmaz kötelezettséget a felhasználó számára a szerzői mű tényleges felhasználására. A felhasználó kötelezettsége elsősorban a kizárólagos felhasználási engedély megszerzése ellenében keletkező díjfizetési kötelezettség teljesítésében jelentkezik.

Ad 6. Az eljáró tanács álláspontja szerint lényegtelen a jogsértő felhasználás mennyisége, tehát, hogy a szoftver felhasználására korábban jogosult szervezetek közül mennyi folytatta jogosulatlanul a szerződés megszűnését követően a szoftver felhasználást, ugyanakkor a jogosulatlan felhasználás időbeli intervallumát (naptári hónapok száma) az eljáró tanács álláspontja szerint figyelembe kell venni a jogosulatlan felhasználással okozott kár megállapítása során, tekintettel a szerződésben meghatározott díj átalányjellegére.

Ad 7. Tekintettel arra a tényre, hogy a Szerződés az „Í. 2000” alkalmazásával létrehozott adatbázis tekintetében semmilyen rendelkezést nem tartalmaz, annak vonatkozásában az új Sztj. rendelkezései az irányadók. Mint arra az eljáró tanács jelen szakvéleményének 4. pontjában már utalt, az „Í. 2000”, illetve az „Í. 2000” alkalmazásával létrehozott adatbázis jogi sorsa szerzői jogi szempontból eltér egymástól, jogosultjaik személye különbözik. Az

adatbázis újrahasznosításához, az adatbázis tartalma egészének, illetve jelentős részének kimásolásához, hozzáférhetővé tételéhez az új Szjt. 84/A. §-ának (1) bekezdése szerint elsősorban az adatbázis előállítójának engedélye szükséges. Amennyiben azonban az adatbázis tartalmához kizárólag egy meghatározott számítógépi programalkotással lehet hozzáférni, úgy az adatbázis előállítója adatbázisát kizárólag az adott számítógépi programalkotás szerzőjének, illetve a vagyoni jogok jogosultjának engedélyével használhatja fel maga is, illetve hasznosíthatja.

Az eljáró tanács megállapítja, hogy nincsen olyan általános szerzői jogi kötelezettség, amely egy adatbázis előállítóját egy meghatározott számítógépi programalkotás használatára kötelezné, ilyen kötelezettség továbbá a felek által 1999. március 31. napján aláírt felhasználási szerződésből sem következik. Ezzel együtt, amennyiben az adatbázis tartalma kizárólag egy meghatározott számítógépi programalkotás felhasználásával konvertálható egy másik számítógépi programalkotás által is értelmezhető formába, úgy erre csak az a személy jogosult, aki egyébként is jogosult az érintett első számítógépi programalkotás felhasználására.

Budapest, 2005. január 18.

dr. Novák Tamás
a tanács elnöke

dr. Békés Gergely
a tanács előadó tagja

Karácsony József
a tanács szavazó tagja